

**UNIVERSITATEA „NICOLAE TITULESCU”
FACULTATEA DE DREPT**

Infrațiuni silvice

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Coordonator științific:

Prof. univ. dr. VASILE DOBRINOIU

Doctorand:

GRIGOREAN MARIA LOREDANA

**BUCUREȘTI
2009**

CUPRINS

INTRODUCERE

CAPITOLUL I: ASPECTE GENERALE PRIVIND FONDUL FORESTIER NAȚIONAL

Secțiunea 1. Conceptul de „fond forestier național”. Trăsături și conținut

Secțiunea a 2-a. Definiția noțiunii de „pădure”

Secțiunea a 3-a. Elemente de caracterizare a pădurilor din România.

Secțiunea a 4-a. Polifuncționalitatea ecosistemelor forestiere

Secțiunea a 5-a. Evoluția reglementărilor juridico-penale privind regimul silvic și protecția pădurilor în România

CAPITOLUL II: FENOMENUL INFRAȚIONAL SILVIC

Secțiunea 1. Cauze și condiții care au generat, înlesnit sau favorizat săvârșirea de infracțiuni silvice

Secțiunea a 2-a. Prevenirea și combaterea comiterii infracțiunilor silvice

Secțiunea a 3-a. Cooperarea juridică internațională în vederea protejării pădurilor

CAPITOLUL III: ANALIZA JURIDICO-PENALĂ A INFRAȚIUNILOR SILVICE

Secțiunea 1. Caracterizarea generală a infracțiunilor silvice. Aspecte comune

Secțiunea a 2-a. Reguli procesuale specifice cercetării infracțiunilor silvice

Secțiunea a 3-a. Infracțiunea prevăzută de art. 106 din Codul Silvic

Secțiunea a 4-a. Infracțiunea prevăzută de art. 107 din Codul Silvic

Secțiunea a 5-a. Infracțiunea prevăzută de art. 108 din Codul Silvic

Secțiunea a 6-a. Infracțiunea prevăzută de art. 109 din Codul Silvic

Secțiunea a 7-a. Infracțiunea prevăzută de art. 110 din Codul Silvic

Secțiunea a 8-a. Infracțiunea prevăzută de art. 111 din Codul Silvic

Secțiunea a 9-a. Infracțiunea prevăzută de art. 112 din Codul Silvic

Secțiunea a 10-a. Infracțiunea prevăzută de art. 113 din Codul Silvic

Secțiunea a 11-a. Infracțiunea prevăzută de art. 114 din Codul Silvic

Secțiunea a 12-a. Delimitarea infracțiunilor silvice de contravențiile silvice

Secțiunea a 13-a. Aspecte de practică judiciară

CAPITOLUL IV: ELEMENTE DE DREPT COMPARAT

Secțiunea 1. Obligația de a efectua lucrări de reîmpădurire – regulă de bază înscrisă în societățile moderne europene

Secțiunea a 2-a. Protecția juridică a fondului forestier în unele state europene

CAPITOLUL V: PROPUNERI DE LEGE FERENDA

ANEXE

BIBLIOGRAFIE

INTRODUCERE

„Fiecare generație trebuie să-și ducă la îndeplinire sarcinile și nu trebuie să le lase în seama generațiilor ce vor veni – aceasta este ideea de bază a dezvoltării durabile” .(Gerhard Schroder – cuvânt înainte la raportul de progres 2004 al guvernului federal german. Perspective pentru Germania. Strategia noastră pentru o dezvoltare durabilă)¹

Principala sarcină a generației noastre trebuie să fie **conservarea mediului înconjurător și a resurselor sale** în vederea transmiterii aceleiași moșteniri naturale și generațiilor următoare. Este necesar să conștientizăm cu toții că aceste resurse sunt limitate, că factorii de mediu au fost degradați în timp prin activități antropice și că este momentul ca protejarea mediului înconjurător să devină scop principal în viața omului.

Pădurile au reprezentat și reprezintă o componentă de mare preț a mediului înconjurător, grație materiilor prime pe care le furnizează, posibilităților de regenerare, precum și numeroaselor servicii cu caracter de protecție pe care le oferă asupra climei, solului, reglării hidrologice, rolului pozitiv igienico-sanitar, mediului prielnic de viață al plantelor și animalelor.

Cu toate acestea, pădurile planetei au înregistrat mai mult regrese decât evoluții pozitive. Astfel, față de peste 6 miliarde de hectare cât totaliza suprafața pădurilor Terrei în urmă cu aproape 10 mii de ani, conform statisticii FAO din anul 2000, au mai rămas circa 3,87 miliarde hectare păduri propriu-zise, peste 40% dintre acestea fiind brăcuite sau degradate. Alte 1,2 miliarde hectare constituie vegetație forestieră „din afara pădurii”, care nu mai corespunde exigențelor unor veritabile păduri, fiind alcătuite din arbori rari și de calitate inferioară.

Acest declin al pădurilor este cauza principală a existenței zonelor deșertice de pe glob, zone în extindere datorită secetelor tot mai intense și mai prelungite. Pe versanții cu pante mari, despădurirea a rupt echilibrul natural, viiturile torențiale semănând jale și disperare. Vinovat este numai OMUL, care a decimat și a degradat pădurea folosind securea, focul, pășunatul abuziv, recoltarea intensă de frunziș, turismul dezordonat, utilajele de exploatare a lemnului – utilizate nerațional. În final – poluarea, cea mai

¹ Gerhard Fritz Kurt Schroder n. 7 aprilie 1944, Blomberg (Lippe) , Renania de Nord – Westfalia; politician german, ce face parte din partidul social democrat; cancelar federal al Germaniei din 1988 până în 22 noiembrie 2005.

recentă și mai perfidă armă distructivă.¹

Îngrijorătoare este și starea pădurilor din România. Suprafața împădurită a țării noastre se situează la 26,7% din suprafața țării, sub media europeană de 32,4%. De altfel, comparația trebuie făcută nu cu media europeană, ci cu suprafața pe care o ocupă pădurile în țările care au aceleași condiții climatice ca și noi. Iar dacă ne comparăm cu Slovacia, care are 57% pădure, Austria, care are 45% sau Bosnia cu 40 %, România stă prost, după cum sublinia și Victor Giurgiu, profesor de silvicultură și membru corespondent al Academiei Române. El a adăugat că și ideea că avem păduri frumoase este falsă. În realitate sunt puține zonele de pădure care au scăpat de om, și asta pentru că, din fericire, nu au drumuri de acces. Însă majoritatea sunt brăcuite, degradate, nefuncționale, bolnave, unele chiar fără vegetație forestieră. „Din această perspectivă, adevărata acoperire forestieră a țării raportată la pădurea funcțională nu depășește 23%, față de 40%, cât reprezintă procentul optim de împădurire, și față de 75% – 80%, cât a fost gradul de împădurire natural al teritoriului în trecutul foarte îndepărtat”, a declarat Victor Giurgiu.² Acest decalaj între actualul procent de împădurire a țării, de 23% și nivelul optim, explică de ce românii resimt puternic efectul exceselor climatice.

Față de această situație, avem tot dreptul să ne întrebăm, dacă ocrotirea fondului forestier național este, astfel cum ar trebui să fie, o prioritate la nivel național? Din păcate, tindem să răspundem negativ la această întrebare, dacă avem în vedere faptul că, deși aveam nevoie de o legislație mai strictă, coerentă, care să asigure o protecție eficientă a fondului forestier național, noul Cod silvic – Legea nr. 46/2008³, nu face decât să preia dispoziții din vechiul cod – Legea nr. 26/1996⁴, fără să schimbe de fapt ceva esențial în domeniu. În realitate, acest nou Cod silvic sub multe aspecte pare la fel de rău sau chiar mai rău decât vechiul cod.

În aceste condiții, această lucrare își propune să atragă atenția nu numai asupra importanței pădurii, ca o componentă esențială a mediului înconjurător, și implicit asupra consecințelor nefaste pe care gestionarea dezastruoasă a acestei resurse limitate o are asupra omenirii, dar și asupra aspectelor negative ale actualei reglementări, care în opinia noastră nu au creat cadrul juridic necesar apărării fondului forestier național.

¹ Viorel Giurgiu, „Pădurea, apărătoarea vieții noastre, bun public de interes național”, Bucovina Forestieră, Anul VI, 1998, nr. 1-2, pg. 27;

² Sursa. Jurnalul Național, 15 februarie 2007. „România, o țară despădurită”.

³ publicat în M.Of. nr. 238 din 27 martie 2008;

⁴ publicată în M.Of. nr.93 din 8 mai 1996;

CAPITOLUL I : ASPECTE GENERALE PRIVIND FONDUL FORESTIER NAȚIONAL

Acest capitol debutează cu două secțiuni în care sunt explicate noțiunile de „fond forestier național” și de „pădure”, demers ce se impunea pentru înțelegerea corectă a întregii lucrări.

Am stabilit în finalul celei de-a doua secțiuni că, deși cele două noțiuni analizate nu ar trebui să se identifice, între acestea existând un raport de la specie la gen, în actuala reglementare, respectiv dispozițiile art. 1 și 2 din Legea nr. 46/2008, cele două noțiuni se suprapun, în parte. Astfel, fondul forestier cuprinde ca elemente componente, alături de păduri și „perdelele forestiere de protecție, jnepenișurile și pășunile împădurite cu consistență mai mare sau egală cu 0,4, calculată numai pentru suprafața ocupată efectiv de vegetația forestieră”, elemente ce sunt incluse și în termenul de „pădure”.

De altfel, nu este vorba aici numai de o tehnică legislativă neinspirată, ci, astfel cum s-a menționat în literatura de specialitate,¹ includerea altor noțiuni în termenul de „pădure” este lipsită și de temei științific, iar o simplă definire a acestor noțiuni a fost suficientă, în opinia noastră, pentru a argumenta acest punct de vedere.

Secțiunea a 3-a cuprinde informații utile privind starea și evoluția pădurilor din România.

Cea de-a 4-a secțiune a acestui capitol am rezervat-o unui studiu complex ecologic, economic și social, privind funcționalitatea ecosistemelor forestiere. Ignorate vreme îndelungată, în primul rând datorită faptului că necesitățile societății, limitate și lipsite de complexitate, nu reclamau nici o schimbare fundamentală de conștiință, și deci, de atitudine, funcțiile pădurii, în înțelesul lor propriu, nu au constituit obiectul preocupărilor umane, pragmatice, și cu atât mai mult a celor științifice, decât foarte târziu, mai exact spus începând cu secolul al XIX-lea.² Astăzi, problematica funcțiilor pădurii se regăsește la locul cuvenit, în contextul economiei forestiere a oricărei țări cu silvicultură avansată.

Impresionante și sugestive sunt unele date, care reflectă influențele benefice ale pădurii asupra calității vieții omului, asupra cărora ne-am oprit tocmai pentru a atrage atenția legiuitorului asupra necesității creării unui cadru legislativ coerent și care să asigure o protecție eficientă acestui factor

¹ Costel Ene, Cornel Vlad, „Considerațiuni privind definiția juridică a pădurii și implicațiile sociale, economice și juridice în actualul context”, în „Curierul Judiciar”, nr. 7-8/2006, pg.106;

² Ion Machedon, „Pădurea și efectele benefice ale funcției sale de protecție” (I), Lumea Satului, nr. 1, 1 – 15 ianuarie 2007, pe www.lumeasatului.ro;

important de mediu. Menționăm aici, câteva dintre aceste date:

- anual, covorul vegetal actual (păduri, culturi agricole, ierburi, etc.) produce peste 23 miliarde tone de oxigen, din care cel puțin 60% aparțin pădurii;

- un arbore de fag matur produce într-o oră 1,7 kg oxigen, care reprezintă necesarul de oxigen al unui om pentru trei zile;

- o mie de kilometri parcurși de un automobil consumă oxigenul necesar al unui om pe timp de un an;

- pentru producerea unei tone de lemn arborii consumă și stochează circa 1,8 tone dioxid de carbon și eliberează aproximativ 1,3 tone de oxigen.¹

- un hectar de arboret de pin și molid reține 30 – 35 t de praf într-un an, iar un arboret de fag 68 t, deci aproape dublu;

- un metru cub de aer aflat deasupra zonei industriale a unui oraș, conține aproximativ 100 000 – 500 000 particole de praf și funingine, în timp ce același volum de aer conține 5000 de asemenea particole deasupra unui câmp și numai cca. 500 deasupra unei păduri;²

Realizarea lucrării a presupus în mod firesc și un demers evolutiv al legislației și normelor de drept în materie, observând existența primei instituții de ocrotire a pădurilor – „*Legea braniștei*” menționată în *Hrisovul³ lui Radu Negru în 1612* - într-o formă inițială comparativ cu cea a normelor complexe ulterioare menite să ocrotească pădurea.⁴

„Braniște”, termen de origine slavă, însemna „loc oprit sau rezervat”; nimeni nu avea voie să intre în acea porțiunea de pădure, pentru a tăia lemne, a cosi fân, a paște vite, a vâna, a prinde pește, fără voia stăpânului. Cine încălca această lege era pedepsit, iar pedepsele variau în funcție de felul braniștei, fapta comisă și prejudiciul produs, întâlnind pedepse de la confiscarea carului cu boi, a securei, a uneltelor de vânat și pescuit, până la tăierea mâinii și chiar spânzurare. Este de menționat faptul că acest termen se folosea în Moldova și Țara Românească, în Transilvania fiind utilizată expresia de „teren oprit” sau „pădure oprită”.

Am urmărit apoi evoluția reglementărilor silvice în epoca modernă, considerată a fi epoca al cărei început îl formează primele reglementări

¹ G.Popescu, N.Pătrășcoiu, Pădurea și Omul, Ed. Nord Carta, Suceava, 2004, pg. 86

² Ion Machedon, Pădurea și efectele benefice ale funcției sale de protecție (IV), Lumea Satului, nr. 4, 16 – 28 ianuarie 2007, pe www.lumeasatului.ro;

³ H.H.Stahl, Studii de sociologie istorică”, Ed. Științifică, București, 1972, pg. 156;

⁴ Lucreția Dogaru, Regimul juridic al pădurilor, Ed. Universității „Petru Maior”, Târgu Mureș, 2002, pg. 56;

oficiale privind exploatarea și conservarea pădurii – cea din Transilvania din 1781, urmată apoi în ordine cronologică de legiuirile din Bucovina (1786), Moldova (1792) și Muntenia (1793) – și al cărei sfârșit coincide cu sfârșitul primului război mondial.

În această perioadă a fost adoptat primul Cod silvic românesc, în anul 1881, care se va aplica timp de aproape 30 de ani, până în 1910. Acest cod, deși a reprezentat un pas înainte față de legislația precedentă, a avut și unele deficiențe. Practic, nu a supus aceluiași regim juridic toate pădurile țării, făcând o discriminare nejustificată între pădurile de la șes și cele de la munte, care a fost însă menținută și de Codul silvic de la 1910. Rezultatul acestei discriminări, apreciată ca fiind consecința intereselor moșierilor cu păduri mari în zona de șes și de deal, a fost o tăiere masivă a acestora, în special a stejărișilor și făgetelor, care acopereau dealurile moldovene, oltene și muntene.¹

De subliniat însă, dispoziții legale din cuprinsul acestui din urmă cod de un real folos pentru dezvoltarea fondului forestier și care ar putea servi drept model în prezent legiuitorului, și anume cele referitoare la încurajarea împăduririlor de către stat, prin: acordarea de premii de încurajare proprietarilor care s-au distins prin buna exploatare a pădurilor lor; reducerea până la jumătate a impozitului datorat statului la care sunt supuse pădurile în exploatare, când proprietarii își vor amenaja pădurile lor, potrivit principiilor stabilite și le vor lăsa să crească la vârsta cerută pentru producerea lemnului de lucru și de construcții; contribuind cu sumele necesare pentru executarea lucrărilor de împădurire la pădurile moșnenilor și răzeșilor. (extras din art. 11 din Codul silvic).

După 1 decembrie 1918, momentul înfăptuirii Marii Uniri, se impunea realizarea unității legislative în toate domeniile, inclusiv în cel silvic. Aceasta a avut loc treptat, mai întâi prin Legea din 1 noiembrie 1921, în baza căreia dispozițiile Codului silvic din 1910, se aplică și în Basarabia;² apoi, la 15.06.1923, a fost promulgată Legea pentru extinderea dispozițiilor Codului silvic din 1910 pe întreg teritoriul României.

Am urmărit apoi în cuprinsul secțiunii evoluția firească a legislației silvice, ce a fost influențată de schimbările politice, sociale și juridice din societatea românească de-a lungul timpului, punctând apariția noului Cod silvic – Legea nr. 46/2008, într-un moment în care legislația silvică era neuniformă, cu numeroase imperfecțiuni, suferind numeroase modificări și reveniri la reglementările anterioare.

¹ C.C.Giurescu, Istoria pădurii românești, din cele mai vechi timpuri până astăzi, Ed. Ceres, București, 1976, pg. 136;

Din păcate, actualul cod silvic, prin modalitatea în care legiuitorul a înțeles să reglementeze și să sancționeze infracțiunile silvice, nu reprezintă în opinia noastră, un instrument juridic eficient aflat la îndemâna autorităților în vederea protejării fondului forestier național.

CAPITOLUL II - FENOMENUL INFRAȚIONAL SILVIC

Amploarea fenomenului infracțional silvic din ultimii 20 de ani a depășit sfera de interes a specialiștilor dintr-un anumit domeniu de activitate (silvicultură, justiție) devenind o preocupare constantă a întregii societăți. Atenția asupra acestui fenomen a fost atrasă și de inundațiile și alunecările de teren, în special în zonele nordice ale țării, cu efecte de multe ori devastatoare asupra comunității locale și infrastructurii, calamități care au fost puse în legătură de cauzalitate cu tăierile masive de arbori din zonele afectate. Concomitent, în zonele sudice ale țării au fost semnalate tendințe de aridizare și deșertificare ca urmare a distrugerii perdelelor forestiere de protecție și tăierilor ilegale a unor întregi trupuri de pădure. În atenția opiniei publice au intrat și tăierile ilegale din ariile naturale protejate și din zonele turistice ale țării, care au condus la crearea unor imagini negative, atât pe plan intern, cât și pe plan extern, cu privire la administrarea pădurilor din România.

Înțelegerea acestui fenomenul infracțional, urmată de luarea unor măsuri eficiente pentru stoparea acestei tendințe evidente de crește a infracționalității în acest domeniu, nu poate avea loc decât în măsura în care se evidențiază și cauzele și condițiile care generează și favorizează comiterea acestui gen de infracțiuni. Demersul este cu atât mai util cu cât la nivelul țării, în primele 5 luni ale anului 2009, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2008, infracționalitatea silvică constatată a crescut cu 14%. Cele mai multe infracțiuni silvice constatate în primele cinci luni ale anului 2009, au fost în județele Argeș – 361, Vrancea – 194, Bacău – 153, Harghita – 139; Neamț – 132; Sălaj – 131; Gorj – 129 și Suceava – 121. Ponderea cea mai mare - 96% din totalul infracțiunilor din domeniul silvic - o au infracțiunile de „tăiere, rupere, distrugere, degradare sau scoatere din rădăcini, fără drept, de arbori, puieti și lăstari”, faptă prevăzută și pedepsită de dispozițiile art. 108 din Legea nr. 46/2008 și „furtul silvic”, faptă prevăzută și pedepsită de dispozițiile art. 110 din Legea nr. 46/2008.¹

¹ potrivit datelor furnizate de I.G.P.R. – Centrul de informare și relații publice, pe www.comunicare.mai.gov.ro;

Există o serie de cauze care generează și amplifică fenomenul infracțional silvic, analizate și sistematizate în cuprinsul lucrării, printre care:

1. Lipsa unui cadru legislativ, care să asigure eficient protecția fondului forestier național.
2. Lipsa de fermitate a instanțelor de judecată în cazul tragerii la răspundere penală a celor vinovați de săvârșirea infracțiunilor silvice.
3. Prevederile inadecvate ale legislației în domeniul reconstituirii dreptului de proprietate privată asupra unor terenuri cu destinație forestieră.
4. Neasigurarea corespunzătoare a pazei fondului forestier național.
5. Managementul neperformant la nivelul Regiei Naționale a Pădurilor și a unor direcții silvice județene, coroborat cu fapte grave de corupție și abuzuri în servicii.

Datorită consecințelor deosebit de grave pe care le au asupra mediului înconjurător comiterea acestui gen de infracțiuni, măsurile ce trebuie luate în vederea prevenirii și combaterii acestora trebuie să fie foarte ferme. Atingerea acestui scop nu poate fi făcută decât prin aplicarea unui complex de măsuri, atât de ordin legislativ, administrativ, economic, cât și social. Identificarea acestor măsuri face obiectul secțiunii a 2-a a acestui capitol - ***Prevenirea și combaterea comiterii infracțiunilor silvice.***

Nu suntem singura țară din lume care se confruntă cu amploarea pe care a luat-o în ultimele decenii fenomenul infracțional în domeniul silvic. La nivel global, se defrișează anual aproximativ 13 milioane de hectare de pădure. Asta înseamnă că pierdem anual păduri cu o suprafață aproximativă a teritoriului Greciei.

În ultimile decenii ale secolului XX, analizându-se mai profund starea gravă a pădurilor din unele regiuni ale lumii, s-a impus o mai mare solidaritate internațională pentru conservarea și dezvoltarea acestor valori inestimabile, pădurile. Au fost trase numeroase semnale de alarmă, susținute de forurile internaționale, sub egida ONU, pentru a depăși acest impas, prin măsuri de gospodărire mai eficientă a fondului forestier mondial. Au fost organizate reuniuni internaționale, mondiale și zonale, iar declarațiile generale făcute și convențiile semnate reprezintă într-un context mondial favorabil, înainte de toate, programe de măsuri concrete de acțiune și chiar de reglementări convenite de toate țările semnatare.

Am punctat și analizat în cuprinsul secțiunii a 3-a din capitolul II - ***Cooperarea juridică internațională în vederea protejării pădurilor,*** câteva dintre cele mai importante reuniuni, precum și declarații și rezoluții adoptate până în prezent:

1. Conferința Ministerială pentru Protecția Pădurilor din Europa, Strasbourg/Franța, decembrie 1990¹;

2. Congresul Forestier Mondial de la Paris din septembrie 1991;²

3. Conferința Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare, Rio de Janeiro, iunie, 1992;³

4. Conferința Ministerială pentru protecția Pădurilor din Europa, Helsinki, 1993;⁴

5. Conferința Ministerială pentru Protecția Pădurilor din Europa, Lisabona, 1998;⁵

6. Conferința Ministerială asupra Protecției Pădurilor în Europa, organizată la Viena, în perioada 28 – 30 aprilie 2003;

România, ca țară semnatară a declarațiilor adoptate cu prilejul acestor reuniuni, a urmărit preluarea și adaptarea criteriilor și indicatorilor pan europeni pentru gestionarea durabilă a pădurilor, la condițiile și particularităților fondului forestier național. A fost adoptată astfel „Politica și strategia de dezvoltare de sectorului forestier din România” (2001 - 2010), al cărei obiectiv fundamental îl reprezintă: dezvoltarea sectorului forestier în scopul creșterii conștientizării acestuia la ridicarea nivelului calității vieții pe baza gestionării durabile a pădurile.

Analizând strategia adoptată, este evident că Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale a identificat principalele probleme cu care se confruntă în prezent sectorul forestier, respectiv necorespunzătoarea reglementare a acestuia și administrarea pădurilor proprietate privată, în contextul aplicării Legii nr. 1/2000 pentru reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole și celor forestiere, solicitate potrivit prevederilor Legii nr. 18/1991 și ale Legii nr. 169/1997. În plus, abordarea de la care pornește strategia adoptată e axată, astfel cum recomandă toate rezoluții adoptate în cadrul conferințelor menționate, pe administrarea durabilă a pădurilor, care presupune acordarea unei atenții sporite funcțiilor de mediu și socială a pădurilor, decât celei economice. Rămâne însă problematică, punerea în practică a acestui tip de administrare, căci presiunea economică este enormă.

¹ Ministerial Conference for the Protection of Forest in Europe, 18 december 1990, Strasbourg/France, pe www.mcpfe.org/conferences/strasbourg;

² 10th World Forestry Congress, 17 – 26 september 1991, Paris/france, pe www.fao.org.ro;

³ United Nations Conference on Environment and Development (UNCED) Rio de Janeiro, 3 – 14 June 1992 (The Earth Summit) pe www.un.org/geninfo/bp/envirp2.html;

⁴ Valeriu Enescu, Silvicultură Durabilă, București, 2002, pg.164 – 180;

⁵ Troisieme Conference Ministerielle pour la Protection des Forets en Europe – Declaration generale et Rezolutions adoptees, Lisbone, 1998 www.mcpfe.org/system/files/u1/lisbon_fr_declaration_generale.pdf;

CAPITOLUL III - ANALIZA JURIDICO-PENALĂ A INFRAȚIUNILOR SILVICE

Înainte de prezentarea aspectelor specifice fiecărei infrațțiuni silvice în parte cuprinse în Legea nr. 46/2008 – actualul Cod silvic, am procedat la prezentarea aspectelor comune acestora, precum și a regulilor procesuale specifice cercetării acestor infrațțiuni.

Am subliniat și caracterul de absolută noutate a dispoziției legale care se regăsește în conținutul art. 120 din Legea nr. 46/2008 și care stabilește că „faptele prevăzute la art. 106 – 113 prezintă gradul de pericol social al unei infrațțiuni, indiferent de modul și mijloacele de săvârșire a faptei, de scopul urmărit, de împrejurările în care fapta a fost comisă, de urmarea produsă sau care s-ar fi putut produce, precum și de persoana sau de conduita făptuitorului.” În raport de această reglementare este evident că, organele judiciare, respectiv procurorul sau instanța de judecată, nu vor mai putea dispune scoaterea de sub urmărire penală, (în temeiul art. 11 pct.1 lit. b din C.pr.pen, raportat la art. 10 lit. b¹ C.pr.pen) sau achitarea (în temeiul art. 11 pct.2 lit. a C.pr.pen. raportat la art. 10 lit. b¹C.pr.pen) învinuiților sau inculpaților care au comis una dintre infrațțiunile prevăzute de Legea nr. 46/2008.

Este știut că o anumită faptă constituie infrațțiune numai dacă este prevăzută de lege, prezintă pericol social și este săvârșită cu vinovăție. Revine așadar, organelor judiciare sarcina de a stabili pe baza unor criterii stabilite de lege, dacă fapta săvârșită cu vinovăție de făptuitor și prevăzută de legea penală prezintă sau nu gradul de pericol social necesar pentru caracterizarea acesteia ca infrațțiune.

În art. 18¹ alin.1 din Codul penal se prevede că „nu constituie infrațțiune fapta prevăzută de legea penală, dacă prin atingerea minimă adusă uneia dintre valorile apărute de lege și prin conținutul ei concret, fiind lipsită în mod vădit de importanță, nu prezintă gradul de pericol social al unei infrațțiuni.”

Criteriile în raport de care organele judiciare pot să aprecieze în concret pericolul social al faptei, deși oarecum vagi și generale, sunt stabilite prin dispozițiile alin.2 ale art. 18¹ din Codul penal. Aceste sunt: modul și mijloacele de săvârșire a faptei, scopul urmărit, împrejurările în care fapta a fost comisă, urmarea produsă sau care s-ar fi produs, precum și persoana și conduita făptuitorului.

Având în vedere dispozițiile legale amintite, respectiv art. 120 din Legea nr. 46/2008 și art. 18¹ din Codul penal, constatăm că elementele care

se au în vedere de legea penală la aprecierea gradului de pericol social, nu mai au relevanță potrivit legii silvice.

În legătură cu prevederile art. 120 din Codul silvic, în literatura de specialitate¹, s-a exprimat opinia că, se circumscriu necesităților tot mai mari de protejare a mediului și de reprimare a faptelor care aduc atingere arealului forestier, legiuitorul dorind pe această cale să atragă atenția asupra importanței conservării pădurii, dar și să elimine o importantă sursă de arbitrarie, și chiar de corupție, în actul de justiție privind acest gen de infracțiuni, cărora nu li se mai pot aplica măsurile punitive blânde, cu caracter administrativ prevăzute de art. 91 C.pen.

Deși am susținut pe parcursul întregii lucrări, importanța deosebită a fondului forestier național și necesitatea adoptării unui cadru legislativ, care să asigure protejarea eficientă a acestuia, nu suntem de acord cu soluția legislativă impusă de dispozițiile art. 120 din Codul silvic. Aceasta întrucât, astfel cum s-a apreciat în literatura de specialitate², instituția prevăzută de art. 18¹ din Codul penal are un caracter general, în sensul că este aplicabilă în principiu în cazul tuturor faptelor prevăzute de legea penală, indiferent de natura lor. Pentru asigurarea coerenței sistemului de drept penal, astfel cum este el instituit de Codul penal în vigoare, am apreciat așadar că este necesară eliminarea dispozițiilor art. 120 din Codul silvic.

Surprinzătoare este, de altfel, această atitudine fermă și rigidă a legiuitorului de a considera că toate infracțiunile silvice prezintă în concret gradul de pericol social al unei infracțiuni, dacă avem în vedere că, prin prevederea unor pedepse derizorii raportat la consecințele nefaste pe care le au aceste infracțiuni, a considerat că acestea prezintă un pericol social generic redus. În plus, inconsecvența legiuitorului se manifestă și prin excluderea de la aplicarea dispozițiilor art. 120 din Codul silvic a faptei prevăzute de art. 114, referitoare la nerespectarea obligației de executare a lucrărilor de reîmpădurire și de completare a regenerărilor naturale în termen de cel mult două sezoane de vegetație de la tăierea unică sau definitivă.

O atenție deosebită a fost acordată în cuprinsul acestui capitol analizei juridico-penale ale fiecărei infracțiuni silvice în parte, prevăzute în Legea nr. 46/2008, respectiv: „reducerea fără drept a suprafeței fondului forestier național” și „schimbarea destinației obiectivului scos/ocupat din fondul forestier național”, ambele fapte fiind incriminate prin două alineate distincte ale aceluiași articol – art.106; „tulburarea de posesie în domeniul

¹ Cătălin.P. Radu, Noi aspecte referitoare la infracțiunile silvice, Dreptul nr. 11/2008, pg. 198;

² C-tin. Mitrache, C.Mitrache Drept penal român, Partea Generală, Ed. Universul Juridic, București, 2007, pg. 176;

silvic” – art. 107; „tăiere, rupere, distrugere, degradare ori scoatere din rădăcini, fără drept, de arbori, puieti sau lăstari” – art. 108; „pășunat în perimetre silvice interzise” – art. 109, „furtul silvic” – art. 110; „distrugerea silvică prin incendiere” – art. 111; „marcare silvică ilicită” – art. 112; „falsificarea dispozitivelor speciale de marcat” – art. 113 și „nerespectarea obligației de reîmpădurire și de completare a regenerărilor naturale” – art. 115.

Ne-am confruntat cu numeroase soluții doctrinare, foarte adesea controversate, încercând să le identificăm sau să oferim la rândul nostru alte soluții, a căror aplicare practică oferă cu adevărat o protecție juridică eficientă fondului forestier național. Aspectele teoretice sunt completate de exemple din practica judiciară a instanțelor (inclusiv ale instanței supreme pronunțate în recursuri în interesul legii), deciziile fiind apoi comentate și argumentate.

De subliniat faptul că, prin comparație cu modul în care infracțiunile silvice erau reglementate în legislația silvică anterioară, au fost subliniate aspectele pozitive, dar și cele care reprezintă în opinia noastră, aspecte negative ale actualei reglementări.

CAPITOLUL IV - ELEMENTE DE DREPT COMPARAT

Evoluția legislației forestiere în Europa este dinamică și inovatoare. În ultimii ani, practic, în toate țările europene au fost adoptate noi reglementări în domeniul silvic sau au fost modificate substanțial dispozițiile legale existente.

Există deosebiri esențiale în forma și conținutul legislației silvice din diverse țări. (gradul de detaliere, modul de organizare și gestionare a pădurilor, constatarea și sancționarea faptelor ilicite etc.) De exemplu, în unele țări, precum Franța, există un act normativ principal care ocrotește fondul forestier – Codul forestier, în alte țări, regimul silvic face obiectul a numeroase acte normative (în Germania, fiecare land are propria lege forestieră). Am identificat în cuprinsul acestei secțiuni reguli sau principii de bază care se aplică peste tot – precum obligația de efectuare a lucrărilor de reîmpădurire și de completare a regenerărilor naturale, dar am analizat și modalitatea în care este asigurată protecția penală a fondului forestier în unele state europene, precum Spania, Franța, Belgia, Italia.

Sugestiv este exemplul Suediei, unde ca urmare a instituirii interdicției de tăiere a arborilor, s-a ajuns ca suprafața țării să fie împădurită în proporție de peste 65%. Interdicția de tăiere a arborilor, indiferent de forma de proprietate este deplină, excepție făcând arborii uscați și afectați de

dăunători. S-a prevăzut ca această interdicție să dureze până în anul 2010, după care se va reveni la exploatarea rațională a pădurilor pentru obținerea lemnului pe plan intern, care astăzi se importă.

CAPITOLUL V - PROPUNERI DE LEGE FERENDA

Distingându-se față de alte bunuri, datorită funcțiilor vitale și de neînlocuit pe care le are, pădurea ridică pentru legiuitor o problemă mereu actuală, și anume crearea unui regim juridic și instituțional eficient și optim, în vederea protejării acesteia. Din păcate, multe dintre măsurile legislative luate, precum cele care au condus la retrocedările haotice a terenurilor acoperite cu vegetație forestieră, au avut un impact negativ asupra pădurilor, ajungându-se până la o distrugere masivă a acestora. Motivul, în opinia noastră, îl reprezintă lipsa cunoașterii aprofundate în această materie, atât a legislației prin prismă evolutivă, a discuțiilor generate în literatura de specialitate de diversele reglementări în domeniu, pe de o parte și a soluțiilor contradictorii pronunțate în practica judiciară, pe de altă parte, cât și a efectelor benefice pe care ni le procură pădurea.

Considerăm că cele prezentate în lucrarea de față constituie argumente puternice în favoarea propunerilor noastre de lege ferenda prezentate. Sintetizându-le, acestea sunt:

1. Adoptarea unui nou cod silvic care să cuprindă toate reglementările în acest domeniu, precum cele referitoare la: perdelele forestiere de protecție, stabilirea și sancționarea contravențiilor silvice, exploatarea masei lemnoase, inclusiv circulația și comercializarea acesteia, precum și a documentelor care o însoțesc, dispozitivele speciale de marcat, identificarea și preluarea terenurilor degradate în vederea împăduririi acestora, administrarea vegetației forestiere din afara fondului forestier național, reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor forestiere, etc. Aceste se regăsesc în prezent în acte normative distince (legi, hotărâri de guvern, ordine) ceea ce face dificilă cunoașterea și aplicarea lor.

2. Modificarea dispozițiilor legale, prin care sunt consacrate definițiile noțiunilor de „fond forestier național” și „pădure”, pentru motivele expuse pe larg în cuprinsul primelor două secțiuni ale Capitolului I. Textele legale respective ar putea avea următorul conținut:

„Totalitatea pădurilor, a terenurilor destinate împăduririi, a celor care servesc nevoilor de cultură, producție sau administrație silvică, a celor

în curs de regenerare, a terenurilor ocupate de construcțiile specifice sectorului forestier și curțile aferente acestora, iazurile, albiile pâraielor, perdelele forestiere de protecție, jnepenișurile, pășunile împădurite cu consistență mai mare sau egală cu 0,4 calculată numai pentru suprafața ocupată efectiv de vegetația forestieră, precum și terenurile neproductive incluse în amenajamentele silvice, în condițiile legii, constituie, indiferent de natura dreptului de proprietate, fondul forestier național”.

„Sunt considerate păduri, în sensul prezentului Cod silvic și sunt cuprinse în fondul forestier național, terenurile acoperite cu vegetație forestieră cu o suprafață mai mare de 0,25 ha”.

3. Se impune adoptarea unui regim sancționator în cazul infracțiunilor silvice mai aspru, corespunzător practic impactului negativ pe care săvârșirea acestora îl are asupra mediului înconjurător. Aceasta s-ar putea face, dacă nu prin prevederea unei noi sancțiuni distincte pentru fiecare infracțiune silvică în parte, cel puțin prin introducerea, acolo unde este posibil (tulburare de posesie în domeniul silvic, furtul silvic, distrugerea silvică prin incendiere) a unei norme de trimitere la prevederile din Codul penal, urmând ca instanța de judecată să individualizeze pedeapsa ce urmează a fi aplicată, potrivit criteriilor generale de individualizare prevăzute de art. 72 din Codul penal.

4. Este necesară prevederea expresă în legea silvică pe lângă pedepsele principale și a pedepselor complementare, astfel încât instanța de judecată să fie nevoite să le aplice pentru toate infracțiunile silvice. Astfel de pedepse complementare ar putea fi: *interdicția de a practica activități în acest domeniu, (de exploatare, de circulație, debitare sau prelucrare de material lemnos) sau excluderea de la dreptul de a primi subvenții sau alt tip de ajutor din partea statului.*

Întrucât, toate faptele ilicite silvice produc și o stare de pericol pentru mediul înconjurător ca urmare a modificărilor pe care le generează în lumea obiectivă externă, considerăm că s-ar impune ca *făptuitorul să fie obligat să suporte cheltuielile necesare pentru plantarea unui număr de puieți proporțional cu fapta sa, ori, dacă este cazul, cheltuielile necesare pentru reconstrucția ecologică.*

5. Propunem ca legiuitorul să opteze pentru un alt criteriu în raport de care fapta să fie considerată infracțiune, și anume cel al volumului de masă lemnoasă tăiată, ruptă, sustrasă, etc., criteriu care, de altfel, este mai adecvat, el oferind garanția stabilității pe care nu o poate

oferi prețul masei lemnoase, în condițiile unei economii în tranziție, în care deprecierea monedei naționale reprezintă un fenomen zilnic.

S-ar elimina astfel și discuțiile cu privire la constituționalitatea procedurii de stabilire a prețului masei lemnoase prin ordin al autorității publice centrale care răspunde de dilvicultură.

6. Reducerea suprafeței fondului forestier național este permisă în cazurile și cu respectarea condițiilor prevăzute de dispozițiile art. 36 și 37 din Codul silvic. Dintre acestea, considerăm că **este necesar să se renunțe la reglementarea care permite scoaterea de terenuri din fondul forestier proprietate privată pentru proiecte imobiliare – locuințe și case de vacanță**, care ar putea afecta gradul de împădurire din jurul orașelor sau din zonele de interes turistic.

7. Modificarea dispozițiilor legale care reglementează infracțiunea de „**tulburare de posesie în domeniul silvic**”, în sensul următor: „(1) *Ocuparea, în întregime sau în parte, fără drept, a unor suprafețe din fondul forestier național, precum și distrugerea, degradarea sau mutarea semnelor de hotar, a împrejmuirilor ori a reperelor de marcare se pedepsesc cu închisoare de la 1 la 5 ani.*

(2) Dacă fapta prevăzută în alin. 1 se săvârșește prin violență sau amenințare pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

(3) Dacă fapta prevăzută în alin.2 se săvârșește de două sau mai multe persoane împreună, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 15 ani

(4) Împăcarea părților înlătură răspunderea penală”.

8. Se impune intervenția legiuitorului și în vederea **modificării și a dispozițiilor legale care incriminează „furtul silvic”**. Considerăm că nu este firesc ca și în cazul acestei infracțiuni să fie menționat acel criteriu valoric în funcție de care, după caz, fapta constituie contravenție sau infracțiune, respectiv valoarea materialului lemnos sustras raportată la prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior, în condițiile în care furtul simplu (art. 208 din Codul penal), se pedepsește indiferent de valoarea pagubei cauzate.

În măsura în care nu se va renunța la criteriul valoric, este necesară pentru claritatea normei, înlocuirea expresiei „este de 5 ori până la 20 de ori inclusiv, mai mare”, cuprinsă în alin.1 lit. a al art. 110 din Codul silvic cu sintagma „este de cel puțin 5 ori mai mare”. De altfel, prevederea propusă la alin.1 lit. a al art. 110 Cod silvic, conduce la imposibilitatea aplicării alin.

1 lit. b a aceluiași articol, întrucât, din coroborarea celor două texte, nu rezultă care anume valoare dintre cele prevăzute la lit. a, este avută în vedere de norma din lit. b.

Observația este valabilă și pentru lit.c), urmând ca, în cuprinsul acestei norme, expresia „de 20 de ori până la 50 de ori inclusiv” să fie înlocuită cu sintagma „*este de cel puțin 20 de ori mai mare*”.

Intervenția legiuitorului este absolut necesară și în vederea completării dispozițiilor art. 110 din Codul silvic și cu precizarea momentului raportat la care se va calcula valoarea prejudiciului cauzat și care, firesc, ar trebui să fie data constatării faptei.

9. Având în vedere prejudiciile mari care rezultă în cazul săvârșirii faptei incriminate prin dispozițiile art.111 din Codul silvic, chiar și din culpă, precum și necesitatea incriminării tuturor infracțiunilor silvice într-un singur act normativ, propunem ca, în acest articol să se mai introducă un alineat, cu următorul conținut:

„Fapta prevăzută la alin. 1 săvârșită din culpă se pedepsește cu închisoarea de la o lună la 2 ani sau cu amenda, iar dacă a avut ca urmare producerea unui dezastru, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 12 ani”.

Astfel cum am mai menționat, textul art. 111 din Codul silvic, ni se pare incomplet, dacă avem în vedere și faptul că infracțiunea de distrugerea calificată, prevăzută de art. 218 din Codul penal și infracțiunea de distrugere din culpă, prevăzută de art. 219 din Codul penal sunt sancționate distinct și în cazul în care au generat consecințe deosebit de grave, și nu numai atunci când au produs un dezastru. Prin urmare, apreciem că se impune completarea textului legal analizat în acest sens, (sancționarea distinctă în raport de consecințele produse) cu definirea corespunzătoare a noțiunilor de „consecințe silvice deosebit de grave” și „dezastru silvic”.

Este necesar totodată să se renunțe la formularea „proprietari, deținători, administratori sau de orice altă persoană” ce apare ca inutilă, atâta timp cât și „proprietarii, deținătorii și administratorii” fac parte din categoria generală “orice altă persoană”.

Întrucât distrugerea poate fi săvârșită prin diverse alte modalități, și un numai prin incendiere, precum: introducerea în pădure a unor dăunători, producerea de explozii în pădure, deschiderea unui stăvilă, producându-se astfel o inundație care ar distruge o suprafață de pădure; neluarea măsurilor necesare pentru a preîntâmpina acțiunea unor dăunători naturali, etc. considerăm că de lege ferenda trebuie extinsă sfera mijloacelor de săvârșire.

10. Propunem completarea dispozițiilor art. 112 din Codul silvic, care reglementează infracțiune de „marcare silvică ilicită”, cu un nou alineat care să sancționeze și folosirea dispozitivelor de marcat false.

De asemenea, nu putem fi de acord în cazul acestei infracțiuni cu actuala condiție impusă de legiuitor pentru realizarea laturii obiective a infracțiunii, și anume ca prin săvârșirea unei fapte de marcare silvică ilicită să se producă un prejudiciu cu o valoare de 5 ori mai mare decât prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior. Aceasta cu atât mai mult cu cât, și în cazul acestei infracțiuni, la fel ca și în cazul infracțiunii de furt silvic, legiuitorul a omis să precizeze momentul în raport cu care urmează a fi calculat prejudiciul cauzat. Considerăm că folosirea fără drept a dispozitivelor speciale de marcat generează o stare de pericol, afectând încrederea publică acordată acestor instrumente și aceasta, independent de cauzarea efectivă a unui prejudiciu material, stare de pericol care se impune a fi așadar, sancționată ca atare.

Textul legal ar putea avea următorul conținut: „**Marcare silvică ilicită.** (1) *Folosirea fără drept sau contrar reglementărilor specifice în vigoare a dispozitivelor speciale de marcat se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.*

(2) *Dacă pentru marcare s-a folosit un dispozitiv special de marcat fals, pedeapsa este închisoarea de la 1 la 5 ani.”*

11. Jneapănul dă naștere unui covor vegetal specific, care contribuie la consolidarea solurilor alpine ferindu-le de eroziune și degradare. Tocmai datorită rolului specific, distinct pe care îl are, această categorie de vegetație ar trebui să fie special protejată, printr-o normă juridică distinctă din Codul silvic.

De altfel, prin dispozițiile art. 103 din Codul silvic anterior, legiuitorul a recurs la o astfel de incriminare, prin care se urmărea să se apere mai ferm jnepenișul, și aceasta indiferent de valoarea pagubei cauzate și chiar dacă fapta nu era repetată într-un anumit interval de timp. Din păcate, o astfel de dispoziție legală nu o mai regăsim în actuala reglementare.

Propunerea noastră de lege ferenda este în sensul incriminării distincte a acțiunilor ilicite îndreptate exclusiv împotriva jnepenișurilor, astfel: „*Distrușgerea sau vătămarea, în orice mod, a jnepenișurilor se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani”*.

Considerăm că modificările propuse contribuie la lămurirea unor controverse legate de aplicarea dispozițiilor din Codul silvic care reglementează infracțiunile silvice, și implicit, la protejarea și păstrarea integră a fondului forestier național, indiferent de forma de proprietate.

BIBLIOGRAFIE

I. ACTE NORMATIVE:

- Codul penal;
- Legea nr. 46/2008 – Codul Silvic (M.Of. nr.238 din 27 martie 2008);
- Legea nr.33/2004 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr.98/2003 privind unele măsuri de întărire a pazei pădurilor proprietatea persoanelor fizice și pentru modificarea art. 31 din Ordonanței Guvernului nr. 96/1998 privind reglementarea regimului silvic și administrarea fondului forestier național (M.Of. nr. 237 din 17 martie 2004);
- Legea nr. 120/2004, pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 96/1998 (M.Of. nr. 408 din 6 mai 2004);
- Legea nr. 513/2004, pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 96/1998 (M.Of. nr. 1120 din 29 noiembrie 2004);
- Legea nr.75/2002 pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 96/1998 privind reglementarea regimului silvic și administrarea fondului forestier național (M. Of. nr. 74 din 31 ianuarie 2002);
- Legea nr. 289/2002 privind perdelele forestiere de protecție (M. Of. nr. 338 din 21 mai 2002);
- Legea nr. 545/2002 privind trecerea unor terenuri forestiere în administrarea Regiei Autonome „Administrația Patrimoniului Protocolului de Stat” (M. Of. nr. 726 din 4 octombrie 2002);
- Legea nr. 427/2001 pentru aprobarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr.59/2000, privind Statutul personalului silvic (M. Of. nr. 238 din 30 mai 2000);
- Legea nr. 1/2000 pentru reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole și celor forestiere, solicitate potrivit prevederilor Legii nr. 18/1991 și ale Legii nr. 169/1997 (M. Of. Nr. 8 din 12 ianuarie 2000);
- Legea nr. 31/2000 pentru stabilirea și sancționarea contravențiilor silvice (M. OF. nr.144 din 6 aprilie 2000);
- Legea nr.141/1999 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 96/1998 privind reglementarea regimului silvic și administrarea fondului forestier național (M.Of. nr. 355 din 27 iulie 1999);
- Legea fondului funciar nr. 18/1998, modificată și completată prin Legea nr. 169/1997 (M.Of. nr.299 din 4 noiembrie 1997);
- Legea nr. 26/1996 – Codul Silvic (M.Of. nr.93 din 8 mai 1996);
- Legea nr. 7/1996 a cadastrului și a publicității imobiliare (M.Of. nr.61 din 26 martie 1996);

- Legea nr. 15/1995 pentru aprobarea volumului maxim de masă lemnoasă ce se va recolta în 1995 (M. Of. nr. 41 din 27 februarie 1995);
- Legea nr. 12/1994 privind aprobarea volumului maxim de masă lemnoasă ce se va recolta în anul 1994 (M. Of. nr. 64 din 14 martie 1994);
- Legea nr. 81/1993 privind determinarea despăgubirilor în cazul unor pagube produse fondului forestier, vegetației forestiere din afara fondului forestier situate pe terenurile proprietate publică și privată și economiei vânatului (M. Of. nr. 275 din 29 noiembrie 1993);
- Legea nr. 42/1992 pentru aprobarea volumului maxim de masă lemnoasă ce se va recolta în anul 1992 și a unor măsuri de protecție a fondului forestier (M. Of. nr. 80 din 30 aprilie 1992);
- Legea nr. 2/1987 privind conservarea , protejarea și dezvoltarea pădurilor, exploatarea lor rațională și menținerea echilibrului ecologic, (B.Of. nr.52 din 9 noiembrie 1987) cu modificările ulterioare;
- Legii nr. 8/1971 pentru organizarea, administrarea și folosirea pajiștilor, s-a reeditat acțiunea de scoatere din fondul forestier a pășunilor împădurite (B.Of. nr.51 din 29 aprilie 1971);
- Legea nr. 204/1947 pentru apărarea patrimoniului forestier (B.Of. nr.140 din 23 iunie 1947);
- Ordonanța de Urgență nr. 85/2006 privind stabilirea modalităților de evaluare a pagubelor produse vegetației forestiere din păduri și din afara acestora (M. Of. nr. 926 din 15 noiembrie 2006);
- Ordonanță de Urgență nr. 139/2005 privind administrarea pădurilor din România (M.Of nr.939 din 20 octombrie 2005);
- Ordonanță de Urgență nr. 195/2005 privind protecția mediului (M.Of nr.1196 din 30 decembrie 2005);
- Ordonanța Guvernului nr. 77/2004 pentru stimularea asocierii proprietarilor de păduri private în scopul gospodăririi durabile a acestora, aprobată cu modificări prin Legea nr. 515/2004, cu modificările următoare (M.Of nr.791 din 27 august 2004);
- Ordonanța Guvernului nr. 82/2004 privind măsurile necesare pentru accesibilitatea fondului forestier prin constituirea de drumuri forestiere,⁵ aprobată cu modificări prin Legea nr. 514/2004 (M.Of nr.796 din 27 august 2004);
- Ordonanța Guvernului nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor (M.Of nr.410 din 25 iulie 2001);

- Ordonanța Guvernului nr. 96/1998 privind reglementarea regimului silvic și administrarea fondului forestier național (M. Of. nr. 320 din 28 august 1988);
- Hotărârea nr. 996 din 27 august 2008 pentru aprobarea normelor referitoare la proveniente, circulația și comercializarea materialelor lemnoase, la regimul spațiilor de depozitare a materialelor lemnoase și al instalațiilor de prelucrat lemn rotund (M. Of. nr. 643 din 9 septembrie 2008);
- Hotărârea Guvernului nr. 954/2002 pentru aprobarea Regulamentului pentru stabilirea modalităților concrete de gospodărire a pădurilor și de repartizare a resurselor materiale și a resurselor financiare cuvenite persoanelor fizice și juridice pentru pădurile pe care le au în proprietate și pe care le administrează prin structuri silvice de stat, pe bază contractuală, precum și a obligațiilor acestora (M. Of. nr. 686 din 17 septembrie 2002);
- Ordinul Ministerului Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale nr. 758/2004 pentru aprobarea Normelor tehnice privind confecționarea dispozitivelor de marcat materialul lemnos rotund, cioplit sau ecarisat și folosirea acestor dispozitive (M. Of. nr. 980 din 25 octombrie 2004);
- Ordinul Ministerului Agriculturii, Alimentației și Pădurilor nr. 33/2002 pentru aprobarea Regulamentului privind confecționarea și folosirea ciocanelor silvice, necesare pentru gospodărirea pădurilor proprietate privată și a celor proprietate publică aparținând comunelor, orașelor și municipiilor (M. Of. nr. 64 din 22 ianuarie 2002);
- Ordinul Ministerului Agriculturii, Alimentației și Pădurilor nr. 85/2002 pentru aprobarea Regulamentului privind confecționarea și folosirea ciocanelor silvice pentru control de către personalul silvic din cadrul autorității publice centrale care răspunde de silvicultură (M. Of. nr. 153 din 1 martie 2002);
- Decretul nr. 303/1955 privind organizarea, administrarea și folosirea pășunilor, loturilor zootehnice și stațiunilor de montă comunală sau cele ale unităților de stat din amenajamentele silvice (B.Of. nr.20 din 15 iulie 1955)

II. TRATATE, CURSURI:

- Antoniu G., **Infrațiuni prevazute in legi speciale**, Ed. Stiintifica si Enciclopedica, Bucuresti, 1976;
- Antoniu G., Papadopol V, Popovici M., Ștefănescu B., **Îndrumările date de Plenul Tribunalului Suprem și noua legislație penală. Decizii de îndrumare din anii 1952-1969**, Ed.științifică, Budurești, 1971;

- Balaban C., **Infrațiuni prevăzute de legi speciale care reglementează domeniul comerțului, Aspecte controversate de doctrină și practică judiciară**, Ed. Rosetti, 2004;
- Buceloiu I, Sitaru A., **Codul silvic comentat și adnotat**, Ed. Științifică, București, 1966;
- Bulai C, Filipaș A, Mittrache C-tin, Bulai B.N., Mittrache C., **Instituții de drept penal**, Ed. TREI, 2008;
- Costin M.N., Costin M.C., **Dicționar de drept civil**, lit. a – c, Ed. Lumina Lex, 1997;
- Ceterchi I., Strihan P., **Istoria dreptului românesc**, vol. I, Ed. Academiei, București, 1980;
- Dobrinioiu V, Neagu N., **Drept Penal, Partea Specială**, Ed. Wolterskluwer, București, 2008;
- Dobrinioiu V., Brânză W., **Drept penal, Partea generală**, Ed Lumina Lex, București, 2003;
- Dongoroz V. s.a., **Explicatii teoretice ale Codului Penal roman- Partea Generala**, Ed. Academiei, București 1969;
- Dongoroz V. s.a., **Explicatii teoretice ale Codului Penal roman- Partea Specială**, Ed. Academiei, București, 1971;
- Dumitrescu I.C., **Îndreptar asupra legilor noastre silvice**, Imprimeria Centrală, București, 1939
- Ene C, Vlad C., **Infrațiuni silvice**, Teorie și practică judiciară, Ed. C.H.Beck, București, 2006;
- Hotca M.A., **Codul penal, Comentarii și explicații**, Ed. C.H.Beck, București, 2007;
- Gheorghiu I, **Apărarea fondului forestier împotriva infracțiunilor și contravențiilor**, Ed. Ceres, București, 1978;
- Mittrache C-tin., Mittrache C. **Drept Penal Român, partea generală**, Ed. Universul Juridic, București, 2007;
- Măgureanu I, **Regimul juridic al infracțiunilor silvice**, Ed. All Beck, București, 2005;
- Machedon I, Androne S., Enășescu Ș, Popa A., **Codul silvic, comentat și adnotat**, Ed. Tridona – Oltenița, 2000;
- Neagu I, **Drept Procesual Penal, Partea generală**, Ed. Global Lex, București, 2007;
- Neagu I, **Drept Procesual Penal, Partea specială**, Ed. Global Lex, București, 2007;
- Țiclea A., **Reglementarea contravențiilor**, Ed. Lumina Lex, București, 2001;

- Ungureanu A., Ciopraga A., **Dispoziții penale din legi speciale române, comentate și adnotate cu jurisprudență și doctrină**, vol. IV, Ed. Lumina Lex, București, 1996;
- Ungur O., Toader T., **Drept penal român, partea specială**, Casa de Editură și Presă Șansa, București, 1994;
- Zotta C.Gr.C., Harnagea V.I., **Codul legislației silvice adnotat și comentat**, Tipografia „Națională”, St Macovei & N. Ionescu, Râmnicul-Sărat, 1931;
- Zotta C.Gr.C., Nedici Gh., **Tratat de drept silvic român**, Tipografia Penitenciarului „Văcărești”, București, 1935,

III. ARTICOLE

- Beceru L., „Modificări ale Codului Silvic”, Dreptul nr.3/2000;
- Bulancea D.M., „Dificultăți ivite în practica judiciară cu privire la încadrarea juridică a faptei de tăiere de arbori, puieti sau lăstari, în urma apariției legii nr. 120/2004”, Dreptul nr. 1/2006;
- Ciuncan D., „Câteva probleme legate de infracțiunile silvice”, Dreptul nr.11/1997;
- Ciuncan D., „Infracțiuni silvice, criteriul valoric”, Revista de drept penal nr.1/1999;
- Conea N., „Considerații teoretice în legătură cu infracțiunile silvice prevăzute în legea nr. 26/1996”, Dreptul nr. 2/1997;
- Crișan E., „O problemă privind aplicarea art.32¹-32³ din Legea nr. 141/1999 pentru aprobarea ordonanței guvernului nr.96/1998 privind reglementarea regimului silvic și administrarea fondului forestier național”, Dreptul nr.9/2000;
- Dumbravă H., Considerații asupra unor incriminări din Codul Silvic, Revista de drept penal nr.4/1997;
- Dumitru I „Infracțiunea prevăzută de art.97 alin.1 din Codul silvic”, Dreptul nr.9/1997;
- Dumitru I. „Posibilitatea săvârșirii infracțiunilor prevăzute de art.97 și 98 din Codul silvic în concurs real”, Dreptul nr.9/1998;
- Ivanovici C., Delicte silvice – delicte îngăduite, Revista pădurilor nr. 11-12/1922;
- Ene C., Vlad C., „Considerațiuni privind definiția juridică a pădurii și implicațiile sociale, economice și juridice în actualul context”, Curierul Judiciar nr.7-8/2006;
- Jidovu N., „Observații în legătură cu regimul infracțiunilor silvice”, Dreptul nr. 11/1997;

- Lupașcu R. „Din nou despre aplicarea legii penale mai favorabile în cazul infracțiunilor silvice”, Dreptul nr. 11/1997;
- Măgureanu I, „Ocrotirea domeniului silvic, Propuneri de Lege ferenda”, Drept Penal nr. 3/2004;
- Mirișan V., „Discuție în legătură cu încadrarea juridică a faptelor de tăiere de arbori din fondul forestier național și de însușire a acestora”, Dreptul nr. 9/1997;
- Moș, V. „Considerații în legătură cu infracțiunea la fondul funciar, prevăzută și pedepsită de art. 108 al Legii fondului funciar nr. 18/1991”, Dreptul nr. 7/1999;
- Niculeanu C., „Criterii pentru delimitarea infracțiunii de tulburare de posesie prevăzută de art. 220 din codul penal față de infracțiunea reglementată de art. 108 din Legea nr. 18/1991”, Dreptul nr. 2/2001;
- Potrivitu G., „Opinii în legătură cu unele infracțiuni prevăzute în Codul silvic”, Dreptul nr.8/1998;
- Popescu E „Altă opinie privind delimitarea infracțiunilor prevăzute de art. 220 din Codul penal și de articolul 108 din Legea nr. 18/1991”, Dreptul, nr. 6/1999;
- Păvăleanu V. „Infracțiuni silvice. Reglementare nouă”, Revista de Drept Penal nr. 3, București, 2000;
- Păvăleanu V., „Aspecte teoretice privind infracțiunile prevăzute în noul Cod Silvic”, Dreptul nr.9/1997;
- Păvăleanu V., „Noi infracțiuni silvice prevăzute de Ordonanța Guvernului nr. 96/1998, republicată la 24 ianuarie 2000”, Dreptul nr. 9/2000;
- Paicu A., „Două probleme referitoare la infracțiunile silvice”, Dreptul, nr.11/1997;
- Paicu A, „Infracțiunile privind regimul silvic și administrarea fondului forestier național”, Dreptul nr. 1/2000;
- Paicu A., „Cu privire la formele calificate ale infracțiunilor silvice”, Dreptul nr. 10/1999
- Pătulea V., „Unele probleme în legătură cu infracțiunile silvice reglementate de Legea nr.26/1996 și Ordonanța Guvernului nr.96/1998”, Dreptul nr.8/2002;
- Radu C.P., Noi aspecte referitoare la infracțiunile silvice, Dreptul nr. 11/2008,
- Țuculeanu A., „Actele de constatare în cazul infracțiunilor prevăzute de Legea nr.26/1996 – Codul silvic și Ordonanța nr. 96/1998 privind reglementarea regimului silvic”, Dreptul nr.7/2000;
- Ungureanu A., „Probleme teoretice și practice actuale privind apărarea prin mijloace de drept penal a pădurilor”, Dreptul nr.9/1994;

- Ungur L., „Discuții cu privire la încadrarea juridică a infracțiunii de tulburare de posesie având ca obiect material terenuri”, Dreptul nr. 10/1998;
- Vidican Gh., „Unele probleme în legătură cu infracțiunile silvice reglementate de Legea nr. 26/1996 și Ordonanța Guvernului nr. 96/1998”, Dreptul, nr. 8/2002;
- Voinea G., „Considerații pe marginea unor incriminări cuprinse în noul Cod silvic”, Dreptul nr.6/1997;
- Voinea G., „Modificări ale Codului Silvic”, în Dreptul nr.3/2000;
- Voinea G., „Noi aspecte referitoare la infracțiunile silvice”, Dreptul nr. 11/2008;
- Zidaru N., „Observații în legătură cu regimul infracțiunilor silvice”, Dreptul nr.11/1997;

IV. PRACTICĂ JUDICIARĂ

- Sentința penală nr. 287/16.05.2008 (nepublicată) a Judecătoria Suceava;
- Sentința penală nr. 334/11 mai 2007(nepublicată) a Judecătoria Suceava, modificată prin decizia penală nr. 319/10 septembrie 2007 (nepublicată) a Tribunalului Suceava;
- Decizia nr. 12 din 18 februarie 2008 pronunțată de Secțiunile Unite ale Î.C.C.J., publicată în Monitorul Oficial nr. 866 din 22 decembrie 2008;
 - Decizia penală nr. 566/17 decembrie 2007 a Curții de Apel Suceava (nepublicată)
 - Decizia nr. XIV din 22 mai 2006, pronunțată de Secțiunile Unite ale Î-C.C.J., publicată în Monitorul Oficial nr. 6 din 4 ianuarie 2007;
 - Decizia penală nr. 594 din 10 octombrie 2005, Curtea de Apel Suceava, Secția penală, Culegere de practică judiciară 2005, Lucia Uță, Ed. Universul juridic, București, 2006;
 - Decizia penală nr. 445/16 iunie 2004, Curtea de apel Suceava, Buletinul Jurisprudenței, Semestru I/2004, Ed. Lumina Lex, București, 2004;
 - Decizia penală nr. 562/R/16.11.2004 Curtea de apel Pitești, Buletinul Jurisprudenței 2004, Ed. All, Beck, București, 2005;
 - Decizia penală nr. 57 din 17 februarie 2003 a Curții de Apel Suceava, în „Curtea de Apel Suceava, Buletinul Jurisprudenței” sem. II/2002, sem. I/2003, Ed. Lumina Lex, 2003;
 - Decizia Curții Constituționale nr. 33 din 6 februarie 2001, publicată în Monitorul Oficial nr.215 din 26.04.2001 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 97 alin. 1 și 3 din Legea nr. 26/1996 (Codul Silvic);

- Sentința penală nr.95/24 ianuarie 2000 a Judecătorei Horezu publicată în Culegere de practică judiciară în materie penală a Curții de Apel Pitești pe anul 2000, Ed. Rosetti, București, 2000;
- Sentința penală nr. 1410 bis din 10 octombrie 2000, Judecătoria Slatina și decizia penală nr. 659 din 8 iunie 2001 a Curții de Apel Craiova, publicată în Dreptul nr. 9/2002, pg. 189 comentate de Adrian Valeriu Popa și Corneliu Turuianu;
- Sentința penală nr. 141/16 martie 1999 a Judecătorei Gura Humorului (nepublicată) menținută prin decizia penală nr. 687/31.05.1999 a Tribunalului Suceava și prin decizia penală nr. 92/31.01.2000 a C.A.Suceava (nepublicate);
- Sentința penală nr. 199 din 15 aprilie 1999 a Judecătorei Gura Humorului (nepublicată) modificată prin decizia penală nr. 109/7.02.2000 (nepublicată) a Tribunalului Suceava;
- Decizia penală nr. 2785/30 iunie 1999 pronunțată de Curtea Supremă de Justiție – Secția penală - text extras din programul LEX EXPERT;
- Decizia Curții Constituționale nr. 27 din 23 februarie 1999, publicată în Monitorul Oficial nr. 261 din 7.06.1999, referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 97 alin. 1, 2 și 4 și ale art. 98 alin. 1, 2 și 4 din Legea nr. 26/1996 (Codul Silvic);
- Decizia penală nr. 109 A din 5 aprilie 1999 a Tribunalului Bistrița Năsăud în Dreptul nr. 10/1999;
- Decizia penală nr. 2785 din 30 iunie 1999 a Curții supreme de justiție – secția penală – extrasă prin programul Lex Expert;
- Decizia penală nr. 770/R din 18.11.1999 a Curții de Apel Pitești Jurisprudența Curții de apel Pitești - 1999, Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, București, 2000;
- Decizia penală nr. 415 din 4 iunie 1998 a Curții de Apel Cluj, Secția Penală, Buletinul Jurisprudenței, Culegere de practică judiciară 1998 a Curții de Apel Cluj, Ed. Lumina Lex, București, 2000;
- Decizia penală nr.499/R din 9 iulie 1998 a Curții de Apel Ploiești, text procesat prin programul Lex Expert;
- Decizia penală nr.606/R din 24 septembrie 1998 a Curții de Apel Ploiești, text procesat prin programul Lex Expert;
- Decizia penală nr. 2553/8 octombrie 1998 a Curții supreme de Justiție – Secția penală, text procesat prin programul Lex Expert;
- Decizia penală nr. 227/A/1998, Tribunalul Covasna, Secția penală, Dreptul nr. 10/1999;

- Sentința penală nr. 429/6 noiembrie 1997 a Judecătoriei Adjud, publicată și comentată în Dreptul nr. 11/1998, de Gh. Voinea, „Discuții privind incriminările din Codul Silvic”;
- Decizia Curții Constituționale nr. 2 din 10 ianuarie 1996, publicată în Monitorul Oficial nr.89 din 30 aprilie 1996, referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 5 din Legea nr. 81/1993;
- Sentința penală nr. 1238 din 18 iulie 1996 (rămasă definitivă prin neapelare) a Judecătoriei Tg Cărbunești, publicată în Dreptul nr.4/1997, Limitele pedepsei amenzii pentru infracțiunile silvice în cazul succesiunii de legi, Victor Nicolcescu;
- Decizia penală nr. 910 din 26 octombrie 1971 a Tribunalului Brașov, în R.R. de Drept nr. 8/1972
- Decizia de îndrumare nr.3/1970 a Tribunalului Suprem, în R.R.Drept nr.5/1970;
- Deciza de îndrumare nr. VI din 29.XII.1952 a Tribunalului Suprem, comentată de G.Antoniou, V.Papadopol, M.Popovici, B.Ștefănescu, Îndrumările date de Plenul Tribunalului Suprem și noua legislație penală. Decizii de îndrumare din anii 1952-1969, Ed.științifică, Budurești, 1971;

V. DOMENII DIVERSE

- Dicționar Explicativ al Limbii Române, Ed.Univers Enciclopedic, București, 1998;
- Mic dicționar enciclopedic, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1986;
- Balabasciuc C., Direcția Silvică Suceava, Ocolul silvic Moldovița, Bucovina forestieră anul VII, nr. 1 – 2/1999;
- Csetri A., Imreh Șt, Asupra relațiilor de proprietate feudală în Transilvania (1750 - 1848), în Anuarul Institutului de istorie din Cluj Napoca, IX, 1996;
- Dogaru L., Regimul juridic al pădurilor, Ed. Universității „Petru Maior”, Târgu Mureș;
- Drăcea M., Considerații asupra domeniului forestier al României, Ed. Bucovina, 1938;
- Demetrescu-Gîrbovi Șt., Pădurile grănicești din județul Năsăud, Revista pădurilor, LVIII (1936);
- Enescu V., Silvicultură Durabilă, București, 2002;
- Giurgiu V., „Pădurea, apărătoarea vieții noastre, bun public de interes național”, în „Bucovina Forestieră”, Anul VI, 1998, nr. 1-2;
- Giurgiu V. „Pădurea particulară: o problemă mereu actuală”, Bucovina forestieră, Anul V, nr. 1 – 2/1997;

- Giurescu C.C., Istoria pădurii românești, din cele mai vechi timpuri până astăzi, Ed. Ceres, București, 1976
- Giurescu C.C., Valoarea istorică a tradițiilor consemnate de Ion Neculce, în Studii de folclor și literatură, București, 1967,
- Leahu I, Amenajarea Pădurilor, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 2001;
- Machedon I., „Pădurea și efectele benefice ale funcției sale de protecție” (I - IV), Lumea Satului, nr. 1 - 4, 2007;
- Machedon I., Enășescu Șt., Popa A, Popescu V.S., Istorie și actualitate în managementul silvic românesc, Ed. Economica, București, 1999;
- Milesu I, Economia forestieră, Grupul Editorial Crai Nou-Mușatinii, Bucovina Viitoare, 2002;
- Mihăilă E, Biriș I., „Pădurea, comoara de lângă noi, Oradea, 2007; www.capdd-bihor.org/Brosura_paduri_phare.pdf;
- Mihalik K de Hodocin, Observații asupra stării pădurilor din Valea Bistriței de Sus, Iași, 1840;
- Nania I, Istoria vânătorii în România, Ed. Ceres, București, 1977;
- Neacșu P., Stoicescu Z.A., Dicționar de ecologie, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982;
- Ponti P., Drepturi străvechi în zapise viclene, Magazin istoric nr. 3/1970;
- Popescu G., Pătrășcoiu N., Pădurea și Omul, Ed. Nord Carta, Suceava, 2004,
- Popescu E., Selaru V., „Efectele pășunatului asupra regenerării pădurilor în Ocolul Silvic Moldovița” Bucovina Forestieră, Anul II, nr. 1/1994;
- Popovici T, Terminologia forestieră română, vol. I, Universitatea din Brașov, 1978;
- Pop E., „Pădurile și destinul nostru național” Buletinul Comisiei Monumentele Naturii, nr.1– 4;
- Sabău V., Evoluția economiei forestiere în România, Publicațiile Societății Progresul Silvic, București, 1946,
- Stahl H.H., Studii de sociologie istorică, Ed. Științifică, București, 1972, pg. 156;
- Vorobeț V., în „Fondul Bisericesc și pădurile din Bucovina”, Bucovina Forestieră, anul VII, nr. 1- 2/1999;
- Vlad I., Chiriță C., Doniță N., Petrescu L, Silvicultură pe bază ecosistemice, Ed. Academiei Române, București, 1977;

VII. ALTE SURSE

- www.mapdr.ro – site-ul Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale;

- www.fao.org/forestry/en/ - site-ul Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO);
- [www.ecomagazin.ro/pădurile rămân și anul acesta în afara priorităților bugetare](http://www.ecomagazin.ro/pădurile_rămân_și_anul_acesta_în_afara_priorităților_bugetare;);
- ro.wikipedia.org/wiki/incendiu - enciclopedie
- [www.capdd-bihor.org/Brosura paduri phare.pdf](http://www.capdd-bihor.org/Brosura_paduri_phare.pdf); Elena Mihăilă, Iovu Biriș, „Pădurea, comoara de lângă noi, Oradea, 2007;
- www.ziaruldeiasi.ro, Mihai Boicu „Radiografia dezastrului”
- www.universulpadurii.ro
- www.bucovina-forestiera.ro
- www.lumeasatului.ro;
- www.mcpfe.org/conferences/strasbourg; pe Ministerial Conference for the Protection of Forest in Europe, 18 december 1990, Strasbourg/France
- www.un.org/geninfo/bp/envirp2.htm1; United Nations Conference on Environment and Development (UNCED) Rio de Janeiro, 3 – 14 June 1992 (The Earth Summit);
- www.mcpfe.org/system/files/u1/lisbon_fr_declaration_generale.pdf; Troisième Conférence Ministerielle pour la Protection des Forêts en Europe – Déclaration générale et Résolutions adoptées, Lisbonne, 1998;
- www.unece.org/timber/docs/dp/dp-37.pdf; Geneva Timber and Forest Discussion Paper 37: Forest Legislation in Europe; How 23 Countries Approach the Obligation to Reforest, Public Access and Use of Non – Wood Forest Products;
- www.noticias.juridicas.com/base_datos
- www.lexureditorial.com/boe/0603/03669.htm
- www.oei.es/divulgacioncientifica/entrevistas_039.htm
- www.lutgen.wallonie.be/doc/codeforestier.pdf